

วารสารธรรมเพื่อชีวิต

JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE

ISSN: 2822-048X

<https://soo8.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

Original Article

ผลการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

The Result of Conveying a Model Integrating Buddhist Teachings and Resilience Quotient to Prevent Victimization by Pseudo-science in Thai Society

สุดใจ ภูกงลี¹, วิญญู กิณะเสน^{2*}

Sudjai Phookonglee¹, Winyu Kinasen^{2*}

ARTICLE INFO

Name of Author:

1. ผศ.สุดใจ ภูกงลี

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

Asst.Sudjai Phookonglee

Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University, Sirindhornrajavidyalaya Campus, Thailand.

Email: sudjai.poo@mbu.ac.th

Corresponding Author*

2. ผศ.ดร.วิญญู กิณะเสน

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

Assist.Prof.Dr.Winyu Kinasen

Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University, Sirindhornrajavidyalaya Campus, Thailand.

Email: wksrc7@gmail.com

คำสำคัญ

ภูมิคุ้มกันทางจิต; พุทธบูรณาการ; ดิรัจฉานวิชา; การถ่ายทอดรูปแบบ

Keywords:

Resilience Quotient; Integrating Buddhist Teachings; Pseudo-science; Conveying model

Article history:

Received: 22/11/2023

Revised: 26/12/2023

Accepted: 20/01/2024

Available online: 22/01/2024

How to Cite:

Phookonglee, S., & Kinasen, W. (2024). The Result of Conveying a Model Integrating Buddhist Teachings and Resilience Quotient to Prevent Victimization by Pseudo-science in Thai Society. *Journal Damma for Life*, 30(1), 1-15.

ABSTRACT

The aim of this research was to convey a model that integrated Buddhist teachings and resilience concepts to counter pseudo-scientific beliefs in Thai society. The research employed 30 carefully selected participants, based on specific criteria, assessed the effectiveness of the integrated model. Research tools were a model integrating Buddhist teachings and resilience quotient to prevent victimization by pseudo-scientific in Thai society validated by six experts in focus group discussion, and assessments of mental resilience and validated by five experts. Statistics used in this research included mean, standard deviation, and Paired Sample t-tests.

The results of conveying FSS Model interventions significantly improved overall resilience scores (before intervention: $\bar{x} = 2.74$, $P = .00$; after the intervention: $\bar{x} = 3.83$, $P = .00$), demonstrating a positive impact. In conclusion, the integration of Buddhist teachings and resilience principles appears promising in protecting individuals from falling victims to pseudo-scientific beliefs in Thailand, particularly when applied in educational monastic centers.

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในจังหวัดนครปฐมที่อาสาสมัครเข้าร่วมเป็นกลุ่มทดลองในกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบตามเกณฑ์คัดเข้า จำนวน 30 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการถ่ายทอดรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน ด้วยการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิต ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired Sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า ผลการถ่ายทอดรูปแบบ พบว่า ก่อนถ่ายทอดรูปแบบ มีผลการประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ (\bar{X} 2.74, $P = .00$) ระดับคะแนนภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง และหลังถ่ายทอดรูปแบบ มีผลการประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ (\bar{X} 3.83, $P = .00$) ระดับคะแนนภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง ได้ค่าสถิติทดสอบที เท่ากับ 24.33 ที่องศาอิสระเท่ากับ 29 และ sig เท่ากับ .00 จึงสรุปได้ว่า หลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบทำให้กลุ่มทดลองมีระดับภูมิคุ้มกันทางจิตในระดับที่สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทนำ

ดิรัจฉานวิชา หมายถึง วิชาที่ขัดขวางกับความเจริญ ความบริสุทธิ์ หรือขัดขวางการบรรลุผลและนิพพาน เป็นสิ่งที่ไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวในทุกกรณี ตัวอย่างของดิรัจฉานวิชา เช่น การทายอวัยวะ ทายนิมิต ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ เป็นหมอดูอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน เป็นหมอปลูกเสก เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์ คຸ້ມกັນบ้านเรือน เป็นหมองู เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอทายอายุ ทายลักษณะสตรี ทายลักษณะบุรุษ ดูฤกษ์ยามตรา ท้าวพระราชากัจจกออก พระราชาภายในจักยกเข้าประชิด พยากรณ์ว่า จักมีจันทรคราส จักมีสุริยคราส ดาวนักษัตรจกเดินถูกทาง ดาวนักษัตรจกเดินผิดทาง พยากรณ์ว่า จักมีฝนดี จักมีฝนแล้ง ให้ฤกษ์อ่าวาหมงคล ฤกษ์วิวาหมงคล ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร่ายมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญขวัญ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก้บน ร่ายมนต์ขับผี ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์ รดน้ำมนต์ ทำพิธีบูชาไฟ ประงยาตา ประงยานัตถุ์ ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชะแผล ฯลฯ ผู้ใดที่ติดข้องอยู่ในดิรัจฉานวิชาเหล่านี้ จะไม่สามารถหลุดพ้นจากทุกข์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นพระภิกษุหรือนักบวชด้วยแล้ว ยิ่งไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ นับว่าเป็นมหาศีลของพระภิกษุ และจะสามารถทำให้แจ้งซึ่งศีล สมาธิ และปัญญา และหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ด้วยการฝึกสติสัมปชัญญะ มีความสันโดษด้วยอัฐฐบริหาร 8 เท่านั้น คือ ผ้าจีวร สังฆาฏิ สบง ประคดเอว บาตร มีดโกน เข็ม และธมกรก หรือที่กรองน้ำ) ละนิวรรณ์ 5 จะสามารถบรรลุฌาน 4 และวิชชา 8 ได้ (ที.สี. (ไทย) 9/205-253/48-86) ดังปรากฏในพระไตรปิฎก ที่ขนิกาย สีสันธวรรค จำนวน 13 สูตร มีพรหม

ชาลสูตร สามัญญผลสูตร อัมพัญญสูตร เป็นต้น ความเชื่อเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาดังกล่าวสามารถจัดเป็นความเชื่อในเบื้องต้นได้ 4 ด้าน คือ (1) ความเชื่อด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ความเชื่อด้านโหราศาสตร์ (3) ความเชื่อด้านปลุกเสกเครื่องรางของขลัง (4) ความเชื่อด้านการทรงเจ้า ซึ่งความเชื่อเหล่านี้มีคู่กับสังคมไทยมายาวนานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันมีการโฆษณาชวนเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชามากมากทั้งทางออนไลน์และในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ และยังมีผู้หลงเชื่อและเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่เสมอ จึงทำให้มีผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากความเชื่อของตน ซึ่งนับวันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และประชาชนยังมีความเสี่ยงสูงในการตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ อาทิ เหยื่อสาวอายุ 20 ปี ที่โดนวางยาแล้วถูกข่มขืนและฆ่าปิดปาก เป็นคดีอุกฉกรรจ์และโหดเหี้ยมอำมหิต โดยเกิดจากที่หญิงสาวมีความเชื่อเรื่องการทำพิธีครอบครุจากร่างทรงหนุ่มที่อ้างว่าเป็นร่างทรงของเจ้าพ่อเสือเป็นเหตุ (TeeNee.com, 2560) รายต่อมาเป็นหญิงรายหนึ่งถูกหมอดูสองแม่ลูกหลอกให้ทำการสะเดาะเคราะห์สูญเงินกว่า 7 ล้านบาท จนทำให้เกิดความเครียดและเป็นโรคซึมเศร้าในที่สุด (Amarintv.com, 2563) และยังมีเหยื่ออีกจำนวนมากที่มีมิจฉาชีพที่เป็นร่างทรงและตำหนักทรงต่าง ๆ หลอกหลวงจนทำให้เสียทั้งทรัพย์สินเงินทอง บ้าน ที่ดิน บางรายถึงกับสิ้นเนื้อประดาตัว หากเปิดเผยข้อมูลจะถูกข่มขู่ ทำร้ายร่างกาย บางรายถึงกับเสียชีวิต ทำให้เสียอนาคต เสียโอกาส เสียคนรัก จากการถูกชักจูงให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับตำหนักทรง บางรายหาทางออกไม่ได้ จนทำให้เกิดความเคลียด เป็นต้น (SaimGanesh.com, 2563) จากที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นตัวอย่างของความเสียหายบางส่วนในสังคมไทยที่เกิดจากความเชื่อ ซึ่งศาสตราจารย์ สริชัย หวันแก้ว นักวิจัยสังคมชื่อดังจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอแนะว่า รัฐบาลควรร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการสร้างกระบวนการเพื่อทำให้ผู้คนรู้เท่าทันเรื่องร่างทรงต่าง ๆ ที่มีกระแสโด่งดังอยู่ในปัจจุบัน เช่น “ร่างทรง 4.0” “ร่างทรงเทพ 4G หรือ ร่างทรงสุริยเทพ พระมหาสุริยะ” “ร่างทรงพ่อปู่สายเบริน” “ร่างทรงวีดีโอคอลล์” เป็นต้น ซึ่งมีมากมายให้เห็นในโลกออนไลน์ในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นการป้องกันการถูกหาประโยชน์โดยมิชอบและไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของพวกมิจฉาชีพที่หาทินกับความเชื่อของคนดังกล่าวแล้วนั้น (ชลธิชา รอดกันภัย, 2561) สอดคล้องกับ อินทรชัย พาณิชกุลและสุภชาติ เล็บนาค (2557) ที่ระบุถึงคำกล่าวของ ดร.เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ อาจารย์ประจำภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ว่า ประเทศไทยไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรมารับผิดชอบโดยตรงในการให้คำตอบเกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์ลึกลับเหนือธรรมชาติที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องลวงโลก ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีปัญหาเรื่องการใช้ความเชื่อความศรัทธาเป็นตัวนำ คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีความสามารถในการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบด้วยวิทยาศาสตร์ได้ แตกต่างจากต่างประเทศที่มีองค์กรมากมาย ทั้งภาครัฐและที่ไม่ใช่รัฐคอยทำหน้าที่พิสูจน์และให้คำตอบกับสังคมเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อของประชาชน ดังนั้น จึงเห็นสมควรต้องมีหน่วยงาน เช่น วัดที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัด เป็นต้น มารับผิดชอบในการให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อป้องกันปัญหาการตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพต่าง ๆ สอดคล้องกับ ศราพร วาหะสัจย์ (2538) ที่กล่าวว่า วัดที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัดควรมีหน้าที่ในการปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม เผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนา และ

การเป็นศูนย์กลางความร่วมมือกิจกรรมทางพุทธศาสนา ควรมีกิจกรรมเพื่อให้ชาวสารที่ทันสมัย ควรมีกิจกรรม การนำหลักศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ควรมีวิทยากรแนะนำการใช้บริการ การจัดหาสื่อให้ ผู้ใช้บริการ และการจัดสื่อให้เรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้ริเริ่มจัดตั้งอุทยานการศึกษาควรมาจากความร่วมมือของส่วน ราชการ วัด และชุมชน โดยให้วัดเป็นผู้ดำเนินการ คณะกรรมการบริหารควรเป็นกรรมการจากส่วนราชการ วัด และประชาชน ผู้บริหารและบุคลากรควรเป็นพระภิกษุ บุคลากรควรมีความรู้ทางพระพุทธศาสนา สอดรับกับ อา ตียะ ชากิจดีและสุวารีย์ ศรีปุณณะ (2555) ที่กล่าวว่า ยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน มีขั้นตอน คือการค้นหาปัญหา ความต้องการ วางแผน ลงมือปฏิบัติโครงการตามหน้าที่ และประเมินผลร่วมกัน ส่วนวิธีการ พัฒนาใช้การร่วมมือกันทุกขั้นตอนโดยมีพระสงฆ์เป็นหลัก มีตัวแทนชุมชนที่ศรัทธาในศาสนาเป็นผู้นำ ใช้กิจกรรม ทางศาสนาและจัดนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนใน ชุมชนสู่การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

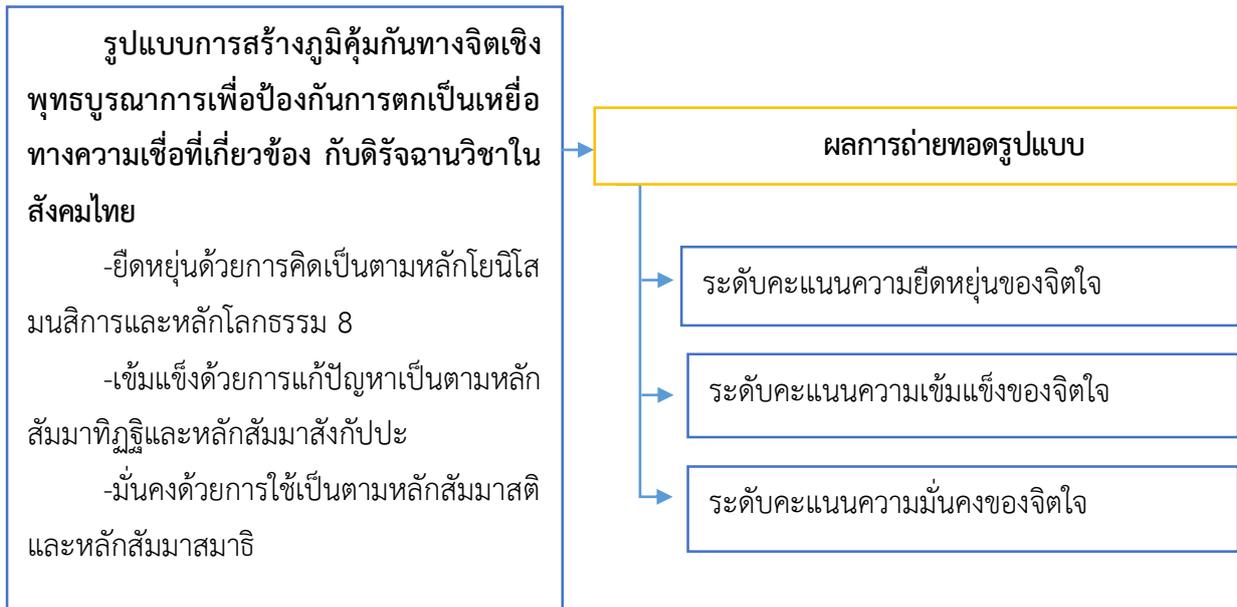
ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อ ป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย เพื่อ นำมาปรับปรุงรูปแบบให้ เหมาะสมอีกครั้ง ก่อนนำไปเผยแพร่ต่อไป ผลผลิตจากการวิจัยในครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ เกิด องค์ความรู้ใหม่ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตแก่ประชาชน ด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างวัดและชุมชน ด้านการป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย เป็นการส่งเสริมให้ ประชาชนมีปัญญา มีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาสามารถนำรูปแบบไปพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิต (RQ) ของตนเองได้ มีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ และหลักปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ตลอดจนมีความสุข ตามสมควรแก่ตนในอนาคตอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความ เชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้อง กับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักคิดในการพัฒนาบุคคลให้มีภูมิคุ้มกันทางจิต (RQ) ประกอบด้วย (1) อึด (2) อึด (3) สู้ (ทวิศักดิ์ สิริรัตนธาดา, 2561; อรพินทร์ ชูชม สุภาพร ธนะชานันท์ และทัศนาศ ทองภักดี, 2555; วันวิสา สรีระศาสตร์ และคณะ, 2555) ด้วยการบูรณาการกับชุดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้วยเทคนิค 3 ป. (1) คิดเป็น (2) แก้ปัญหาเป็น(3) ใช้เป็น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2555) ให้เป็น ผู้มีภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ (1) ยืดหยุ่น (Flexible) (2) แข็งแรง (Strong) (3) มั่นคง (Stable) ดังนี้

แผนภาพที่ 1 สรุปกรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดนครปฐม จำนวน 909,900 คน (สำนักงานทะเบียนกลาง, 2562) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่สมัครเป็นกลุ่มทดลองและได้รับคัดเลือกเข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยรับสมัครและคัดเลือกเฉพาะผู้ที่ยินดีเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างการทดลองใช้รูปแบบและยินดีให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาตามเกณฑ์คัดเลือก (Intrusion Criteria) จำนวน 30 คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกคุณสมบัติ คือ 1) เป็นประชาชนทั่วไปที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในชุมชนใกล้เคียงอุทยานการศึกษาในวัดหรือในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เคยเข้ารับบริการเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาด้านใดด้านหนึ่งประกอบด้วย (1) ด้านการดูดวง ดูฤกษ์ ดูยาม (2) ด้านโหราศาสตร์ (3) ด้านการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง และ (4) ด้านการทรงเจ้า ตั้งแต่ 3-4 ครั้งขึ้นไปต่อปี 3) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เคยตอบแทนการเข้ารับบริการหรือเกี่ยวข้องกับด้านนั้น ๆ ด้วยทรัพย์สิน เงิน ทอง บ้าน หรือ ที่ดิน อย่างใดอย่างหนึ่ง ตั้งแต่ 3-4 ครั้งขึ้นไปต่อปี 4) เป็นผู้อาสาเข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบและยินดีให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ มี 2 แบบ คือ 1) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ด้านความยืดหยุ่นของจิตใจด้วยการคิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 (2) ด้านความเข้มแข็งของจิตใจด้วยการแก้ปัญหาเป็นตามหลักสัมมาทิฏฐิและสัมมาสังกัปปะ (3) ด้านความมั่นคงของจิตใจด้วยการใช้เป็นตามหลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ ดำเนินการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) เพื่อนำ (ร่าง) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย มาตรวจสอบความเที่ยงตรง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปถ่ายทอด จากนั้นนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์และนำรูปแบบไปทดลองถ่ายทอดกับกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดต่อไป และ 2) แบบประเมินภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ด้านความยืดหยุ่นของจิตใจ (2) ด้านความเข้มแข็งของจิตใจ (3) ด้านความมั่นคงของจิตใจ รวมทั้งสิ้นจำนวน 18 ข้อ ลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมด ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.60 - 1.00 ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือการวิจัยมีคุณภาพด้านตรงเชิงเนื้อหาตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้กำหนดเป็นขั้นตอนกระบวนการแทรกแซง (Intervention) การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตในกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการถ่ายทอดรูปแบบ ชี้แจงรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ รวมถึงประโยชน์ที่จะได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม แล้วทำการประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตก่อนดำเนินกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ จากนั้นดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา และตระหนักถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาก่อนทำการถ่ายทอดรูปแบบในขั้นตอนต่อไป ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการถ่ายทอดรูปแบบโดยใช้เทคนิควิธีการถ่ายทอดที่หลากหลาย อาทิ การบรรยายอย่างมีส่วนร่วม การระดมสมอง กรณีศึกษา การถามตอบ เป็นต้น ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นยุติ โดยให้กลุ่มตัวอย่างช่วยกันสรุป ทำความเข้าใจร่วมกัน เปิดโอกาสซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยการอภิปรายถึงประโยชน์ของรูปแบบและประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตหลังดำเนินกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมทางสังคมศาสตร์ เพื่อคำนวณค่าสถิติ คือ วิเคราะห์ผลการประเมินภูมิคุ้มกันทางจิต ก่อนและหลังใช้รูปแบบ ในกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired Sample t-test (นิภา เมธธาวิชัย, 2543)

5. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างโดยนำโครงร่างวิจัยเสนอคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้รับอนุมัติจริยธรรมการวิจัย เลขที่ จว.230/2566 ลงวันที่ 25 มกราคม 2566 มติที่ 341/2566 เมื่อได้รับการอนุมัติจริยธรรมการวิจัยแล้ว ก่อนดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยได้เข้าพบกับกลุ่มตัวอย่าง โดยแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างทราบ ขอรับคำยินยอมจากกลุ่มตัวอย่าง โดยอ่านเอกสารการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่า การเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจ จะให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง และอ่านใบยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัยให้ฟัง และคณะผู้วิจัยให้อิสระในการเข้าร่วมและถอนตัวออกจากการวิจัยโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล และข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจะถือเป็นความลับ และในการรวบรวมข้อมูลจะไม่มีการระบุชื่อหรือที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น ส่วนผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวม และข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลายภายใน 1 ปี ภายหลังจากที่ผลการวิจัยได้รับการเผยแพร่แล้ว

6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย ประกอบด้วยระดับคะแนนประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบของกลุ่มตัวอย่าง โดยนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ Paired Sample t-test ผลการวิเคราะห์ที่แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบค่า Tests of Normality ตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบ Paired Sample t-test

Normality Test Result	Skewness	Kolmogorov-Smirnov	Significance Level	Correlation	Significance Level
Posttest	0.16	0.70	.20	.63	.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น ได้ค่า $Z_{skewness} = 0.16$ และ $Z_{Kolmogorov-Smirnov} = 0.70$ (sig = .20) จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรตามมีการแจกแจงใกล้เคียงกับโค้งปกติ และผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตก่อนและหลังกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .63$, sig = .00) จึงสรุปได้ว่า ข้อมูลเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบ Paired Sample t-test

ตารางที่ 2 ระดับคะแนนประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย โดยรวมทั้ง 3 ด้าน

องค์ประกอบภูมิคุ้มกันทางจิต	ระยะเวลาการประเมิน	\bar{X}	S.D.	t	P	แปลผล
1.ความยืดหยุ่นของจิตใจ	ก่อนการถ่ายทอด	2.64	.42	19.69	.00	ปานกลาง
	หลังการถ่ายทอด	3.81	.35			
2.ความเข้มแข็งของจิตใจ	ก่อนการถ่ายทอด	2.99	.31	23.43	.00	ปานกลาง
	หลังการถ่ายทอด	4.12	.30			
3.ความมั่นคงของจิตใจ	ก่อนการถ่ายทอด	2.58	.38	12.63	.00	ปานกลาง
	หลังการถ่ายทอด	3.57	.41			
รวม	ก่อนการถ่ายทอด	2.74	.31	24.33	.00	ปานกลาง
	หลังการถ่ายทอด	3.83	.24			

*P < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับคะแนนประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตของกลุ่มตัวอย่างก่อน และหลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบ ได้ผลดังนี้ ก่อนกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างมีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 2.74, P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง หลังกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบมีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 3.83, P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง ได้ค่าสถิติทดสอบที่ เท่ากับ 24.33 ที่องศาอิสระเท่ากับ 29 และ sig เท่ากับ .00 จึงสรุปได้ว่า หลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบทำให้กลุ่มทดลองมีผลการประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการสรุปการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการศึกษาการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย พบว่า ก่อนกิจกรรมถ่ายทอดรูปแบบ พบว่า มีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 2.74, P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง และหลังกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ มีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 3.83, P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง ได้ค่าสถิติทดสอบที่ (t-test) เท่ากับ 24.33 ที่องศาอิสระเท่ากับ 29 และ sig เท่ากับ .00 จึงสรุปได้ว่า หลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบทำให้กลุ่มทดลองมีระดับภูมิคุ้มกันทางจิตสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้สืบเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความรู้และเข้าใจและตระหนักถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา มากขึ้น หลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามขั้นตอนของการถ่ายทอดรูปแบบในขั้นตอนที่ 1 และตระหนักถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา โดยได้เห็นภาพข่าวและข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการถ่ายทอดเพื่อความรู้และเข้าใจด้วยวิธีการถามตอบถึงความต้องการ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชา ประกอบด้วย (1) ความหมายของดิรัจฉานวิชา (2) ประเภทของดิรัจฉานวิชา (3) กลลวงต่าง ๆ ของมิจฉาชีพที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา (4) ผลกระทบที่จะเกิดจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา และ (5) ข่าวสารการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา 2) ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วย (1) การพัฒนาจุดแข็งของตน (2) การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง และ (3) การพัฒนาการเห็นอกเห็นใจตนเอง และ 3) ด้านหลักธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ประกอบด้วย (1) หลักโยนิโสมนสิการและหลักโลกธรรม 8 (2) หลักสัมมาทิฏฐิและหลักสัมมาสังกัปปะ และ (3) หลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ โดยกลุ่มตัวอย่างระบุว่าต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้กับตนเองและครอบครัว และต้องการเรียนรู้วิธีการนำหลักธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตด้วย สอดคล้องกับผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 3 ขั้นยุติ ที่กลุ่มตัวอย่างระบุว่า อยากได้รับการพัฒนาด้านการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นอันดับแรก เนื่องจากที่ผ่านมา ยังไม่รู้วิธีการพัฒนาด้านนี้ว่าทำได้อย่างไร โดยส่วนใหญ่จะมองข้ามไป ไม่เห็นคุณค่าในการพัฒนาด้านนี้ และด้านการพัฒนาจุดแข็งของตน ซึ่งเป็นการค้นหา

และพัฒนาความถนัดของตน เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากเช่นกัน หากได้รับการพัฒนาจะช่วยให้เกิดความยืดหยุ่น และเข้มแข็งทางจิตใจขึ้นได้ ส่วนด้านการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตนเอง เป็นสิ่งที่ไม่ควรละเลยได้เลย เพราะทุกคนล้วนมีข้อผิดพลาดในชีวิต การให้อภัยตนเอง เห็นอกเห็นใจตนเอง จะช่วยให้เกิดกำลังใจขึ้นมาได้ หลักสัมมาสติและหลักสัมมาสมาธิ เป็นสิ่งสำคัญมากในการนำมาฝึกปฏิบัติ จะช่วยในการพัฒนาจิตใจได้ดีที่สุด ดังนั้น การถ่ายทอดรูปแบบด้วยการเปิดใจของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมให้รู้และเข้าใจ ให้ตระหนักถึงโทษหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากความไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถามตอบ และการชี้แนะแนวทางหรือการถ่ายทอดเทคนิควิธีการที่ถูกต้องตามแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการแก้ปัญหา สามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้เกิดขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภัทรา ภูษิตรัตน์, อัสมา พิมพ์ประพันธ์ และดร.ณิ อิมดวง (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดให้โทษของเยาวชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านวิธีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตสามารถนำไปสู่การปฏิบัติตนของเยาวชนที่สมเหตุสมผลได้ โดยมีกระบวนการสำคัญที่ช่วยสนับสนุนคือ กิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การสื่อสารแบบประชาธิปไตย การสร้างอารมณ์ทางบวก การเปิดใจ การปรับพฤติกรรม การเสริมแรงทางบวก รวมถึงการชี้แนะ สอดคล้องกับ อังคณา หมอนทอง (2558) ที่ค้นพบว่า วิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีแบบเกสตัลท์ เป็นการช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดการตระหนักรู้อย่างใส่ใจในการคิด การพูด และการกระทำที่ดำเนินไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถจัดการกับตนเอง รู้จักการช่วยเหลือตนเอง รับรู้ว่าชีวิตมีความหมายและมีเป้าหมาย มีหนทางที่สามารถบรรลุได้ โดยใช้ความพยายามคิดหาหนทางแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ในชีวิตประจำวัน หรือความเครียดด้วยตัวเอง แสดงออกถึงความต้องการแก้ปัญหาอย่างจริงจังเพื่อให้สามารถปรับตัวหรือฟื้นตัวกลับคืนมาได้จากการเผชิญปัญหาอุปสรรค มีจิตใจที่เข้มแข็งมั่นคงในการอดทนต่ออุปสรรค และความเครียดสามารถจัดการกับความทุกข์ อารมณ์ของตนเอง ปรับอารมณ์ความคิดและพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพการณ์และสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ส่วนแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตในการป้องกันการเสพยาเสพติดให้โทษของเยาวชนซึ่งได้จากการสังเคราะห์ความรู้จากกระบวนการวิจัย ประกอบไปด้วย 2 ปัจจัยสำคัญ คือ (1) ปัจจัยภายใน คือขวัญและกำลังใจในการเปลี่ยนแปลงตัวเอง เป็นการเปลี่ยนแปลงความเชื่อต่อการเสพยาเสพติดให้โทษของเยาวชน (2) ปัจจัยภายนอก คือ กระบวนการเสวนากลุ่มที่มีความสัมพันธ์แบบเพื่อนช่วยเพื่อนสามารถอำนวยความสะดวกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีโดยปฏิบัติตนห่างไกลจากความเสี่ยงในการเสพยาเสพติดสอดคล้องกับ ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน และจักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ (2559) ที่พบว่า รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างสัมพันธภาพ 2) การสร้างการรับรู้อันตรายจากสารเสพติด 3) การสร้างความตระหนัก 4) การพึ่งตนเอง 5) การสร้างความกลัวต่ออันตรายของสารเสพติด 6) การให้สัญญาลดพฤติกรรมเสี่ยง 7) การให้คำปรึกษาจากอาสาสมัครสาธารณสุขเชี่ยวชาญด้านสารเสพติด 8) การจัดกิจกรรมมองโลกในแง่ดี และ 9) การติดตามเฝ้าระวัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย จึงเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

1. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรกำหนดนโยบายให้วัดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัดนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย (FSS Model) ที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ไปขยายผลและต่อยอดในการให้ความรู้แก่พุทธศาสนิกชนในการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อจากมิจฉาชีพผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ในแหล่งเรียนรู้ภายในวัดอย่างเป็นรูปธรรม
2. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรกำหนดนโยบายให้วัดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัดเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาและข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพเพื่อเตือนสติประชาชนไม่ให้ประมาทและตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อจากมิจฉาชีพผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ในแหล่งเรียนรู้ภายในวัดอย่างจริงจัง
3. สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดควรกำหนดนโยบายและวางแผนให้วัดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัดในสังกัดของตนจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาและหลัก พุทธธรรมที่ช่วยส่งเสริมปัญญาและป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อจากมิจฉาชีพผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ภายในแหล่งเรียนรู้ของวัดแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

จากผลการวิจัย จึงเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติดังนี้

1. อุทยานการศึกษาในวัดควรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับดิรัจฉานวิชาและข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการตกเป็นเหยื่อมิจฉาชีพเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเข้าไปเกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาแก่ประชาชน โดยจัดทำแหล่งเรียนรู้ภายในเขตอุทยานการศึกษาของวัดทั้งในรูปสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์
2. ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนอุทยานการศึกษาในวัดให้มีแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเข้าไปเกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาโดยปราศจากความรู้และความเข้าใจ

3. ปัจจุบันมีการโฆษณาชวนเชื่อถึงพลังอำนาจ ความศักดิ์สิทธิ์ ความขลัง และความแม่นยำของสำนักต่าง ๆ ที่อาศัยดิรัจฉานวิชาในการเลี้ยงชีพทั้งทางออนไลน์และสื่อสิ่งพิมพ์จำนวนมาก เพื่อหวังผลทางรายได้ การดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชา จึงควรระมัดระวังถึงผลกระทบจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผลประโยชน์เหล่านี้ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

จากผลการวิจัย จึงเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไปดังนี้

1. ควรศึกษาวิจัยความคงทนของระดับภูมิคุ้มกันทางจิตของประชาชนในระยะยาวหลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบ โดยติดตามผลในระยะยาว เช่น 6 เดือน หรือมากกว่า จะทำให้ทราบว่าเมื่อไรที่จำเป็นต้องทำกิจกรรมซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างอีกเพื่อให้เกิดความยั่งยืน เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องเวลา ทำให้การศึกษารั้งนี้ดำเนินการศึกษาผลการถ่ายทอดรูปแบบเพียงการประเมินก่อนและหลังถ่ายทอดรูปแบบเท่านั้น
2. ควรศึกษาวิจัยเพื่อวัดระดับพฤติกรรม การเข้ารับบริการหรือการเข้าไปเกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาและเพื่อวัดผลกระทบที่มีส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างด้วย

สรุป

การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตในกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการถ่ายทอดรูปแบบ การถ่ายทอดรูปแบบโดยใช้เทคนิควิธีการถ่ายทอดที่หลากหลาย ขึ้นการยุติโดยให้กลุ่มตัวอย่างช่วยกันสรุป ทำความเข้าใจร่วมกัน เปิดโอกาสซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยการอภิปรายถึงประโยชน์ของรูปแบบ และประเมินภูมิคุ้มกันทางจิตหลังดำเนินกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ ผลการศึกษากิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย พบว่า ก่อนกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ พบว่า มีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 2.74, P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับปานกลาง และหลังกิจกรรมการถ่ายทอดรูปแบบ มีผลการประเมินต่อภูมิคุ้มกันทางจิตโดยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 3.83, P = .00$) มีภูมิคุ้มกันทางจิตอยู่ในระดับสูง ได้ค่าสถิติทดสอบที (t-test) เท่ากับ 24.33 ที่องศาอิสระเท่ากับ 29 และ sig เท่ากับ .00 จึงสรุปได้ว่า หลังได้รับการถ่ายทอดรูปแบบทำให้กลุ่มทดลองมีระดับภูมิคุ้มกันทางจิตสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

คำชี้แจงที่มาของข้อมูล

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อทางความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับดิรัจฉานวิชาในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

Amarintv.com. (2563). จับ 2 แม่ลูกหมอดู หลอกสะเดาะเคราะห์ 7 ล้าน เหยื่อเครียดจนเป็นซึมเศร้า. เข้าถึงได้จาก <https://www.amarintv.com/news/detail/22125>

SaimGanesh.com. (2563). หลีกห่างจากร่างทรง เพื่อสังคมไทยได้พัฒนา. เข้าถึงได้จาก <https://www.saimganesh.com/devils.html>

Seph Fontane Pennock and Hugo Alberts. (2014). Positive Psychology Exercises. *Positive Psychology Toolkit*, (3), 4- 17.

TeeNee.com. (2560). จริยหรือหลอก เพราะศรัทธาหรือเพทุบาย ใช้ร่างทรงหลอกเหยื่อจิตตก! เข้าถึงได้จาก <https://socialnews.teenee.com/penkhao/8366.html>

เพลิงพยัคฆ์. (2560). เหยื่อความเชื่อ. เข้าถึงได้จาก ไทยรัฐออนไลน์: <https://www.thairath.co.th/content/874857>

กรมสุขภาพจิต. (2563). กรมสุขภาพจิต. (2550). กิจกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต "ต้องทำ". นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. เข้าถึงได้จาก กรมสุขภาพจิต. (2550). กิจกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิต ". เข้าถึงได้จาก http://kpo.moph.go.th/tobekpp/download_document/file_20190501112244.pdf

ชลธิชา รอดกันภัย. (2561). อยู่อย่างไรในสังคม... "ร่างทรง 4.0". คมชัดลึก. เข้าถึงได้จาก <https://www.komchadluek.net/news/scoop/330068>

ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา. (2560). *อาร์คิว... ภูมิคุ้มกันทางใจ*. เข้าถึงได้จาก <https://www.happyhomeclinic.com/Download/article/a21-RQ.pdf>

นันทาวดี วรวัสส์ ลักษณะ สกุกทอง กุณิสรา พิศาลเอก มั่นสพงษ์ มาลา และปราณี เนาวนิตย์. (2561). *การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางใจ ป้องกันภาวะหมดไฟ ดูแลใจคนทำงาน สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 7 (EPI-BP Model)*. เข้าถึงได้จาก <https://mhc7.go.th/wp-content/uploads/2018/09/นิพนธ์ต้นฉบับ-EPI-BP-.pdf>

พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย ฐานุตโตโร). (2562). *เส้นทางของการพัฒนาวัดให้เป็น “วัดพัฒนา”*.

พระณัฐสิทธิชาญ สหธมโม (ฉินทเศรษฐ์). (2556). *การศึกษาดิรัจฉานวิชาในมุมมองของพระพุทธศาสนาเถรวาท*. กรุงเทพฯ: ปริญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปลัดวรเมศวร์ นาควโร พระสุธีวีรบัณฑิต และ เต็มศักดิ์ ทองอินทร. (2560). *รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดชัยนาท*. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน* 6(4), 141–153.

มานพ บุญชื่น. (2562). *การศึกษาวิเคราะห์การอวดอุตริมนุสสรธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท*. กรุงเทพฯ: ปริญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศราพร วาหะสัถย์. (2538). *อุทยานการศึกษาในวัดตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พระภิกษุและประชาชน*. กรุงเทพฯ: ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.

สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์. (2563). *การบริหารจัดการวัดและศาสนสถาน*. เข้าถึงได้จาก http://www.crownproperty.or.th/public/upload/media/Recommended%20Books/59-06-042_001-32672dpi_3.pdf

สำนักงานทะเบียนกลาง. (2562). *จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร*. เข้าถึงได้จาก https://stat.bora.dopa.go.th/stat/pk/pk_62.pdf

สิริวันทน ชัยญาณะ, สมใจ เดชบำรุง. (2559). *ความเชื่อเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในสำนวนไทย*. *วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มมร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 4(2), 209.

อรพินทร์ ชูชม สุภาพร ณะชานันท์ และทัศนาก ทองภักดี. (2555). *ปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อาดิยะ ชากิจดี และสุวารีย์ ศรีปฐนะ. (2555). ยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 7(20), 29-36.

อินทรชัย พาณิชกุลและสุภชาติ เล็บนาค. (2023). ตอบปัญหาหัวใจ...สังคม(ไทย)ไสยศาสตร์!? เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/320047>

Amarintv.com. (2563). จับ 2 แม่ลูกหมอดู หลอกสะเดาะเคราะห์ 7 ล้าน เขี้ยวเคี้ยวจนเป็นซึมเศร้า. <https://www.amarintv.com/news/detail/22125>

SaimGanesh.com. (2563). หลีกห่างจากร่างทรง เพื่อสังคมไทยได้พัฒนา. <https://www.saimganesh.com/devils.html>

TeeNee.com. (2560). จริงหรือหลอก เพราะครัทธาหรือเพทุบาย ใช้ร่างทรงหลอกเหยื่อจิตตก! <https://socialnews.teenee.com/penkhao/8366.html>